

bre-selva) 'closca del caragol' (VRom. vi, 258, 255).

Pel que em vaig decantant a creure que li podem donar la raó no és tant perquè siguin múltiples, i inexplicables altrament, les formes que l'anàlisi fonètico-històrica ens permet de restituir a la base de tot, sinó perquè entre aquestes diverses variants semblen poder establir-se ponts, enllaços, que en concebibles etapes prehistòriques les acostarien a una unitat, però que segons una mera creació expressiva o com a resultat d'evolucions romàniques, no tenen solució natural. Ha de ser un marc general complex, com el d'una pedra que cau, tot esbocinant-se pel camí, dins un estany muntanyenc, i ens hi deixa uns cercles concèntrics, acompanyats d'altres laterals causats pels altres bocins que se n'han separat, i se'n van veient d'altres que en part es causarien per aquell mateix fet i en part vindrien d'altres: en la nostra realitat, contaminacions, reformacions expressivístiques, i fins alguna vera creació expressiva que ací o allà haurà pogut complicar-s'hi. És un quadro elàstic que en diversos punts quedarà sempre incompletat. I que encara es pot elaborar en algun altre branc pre-llatí.

Car no ens hem de tancar a l'observació dins altres llengües indoeuropees. Tenim a) el lituà *kriauklę* 'caragol marí'; b) el gr. mod. dialectal *καράβολας*, usual a Amorgos i en altres illes de l'Egeu.⁸ No cloquem al futur la perspectiva que això es desentollí en algun conjunt llevanti no-romànic. Pel que fa al neogrec, seria tan problemàtic comptar-hi, com admetre-hi algun manlleu del català (per raons òbvies) o de dialectes italians, vista la manca d'autoctonisme o l'escàs abast dins aquests: cal deixar-lo per massa incert, però el mot lituà no s'hauria hagut de negligir i atendre'm al seu testimoni: deu sortir d'un *KREUKLE bàltic no explicat per l'indoeuropeu:⁹ ara bé això té un aire afí amb els tipus KAKALAUS/KARAKO- que s'han anat dibuixant en les nostres llengües, com el que solen tenir sovint membres llunyans dins una família mateixa.

El cas és que això ens obliga a pensar en el conjunt franco-català *coquille-cauquilha-c(l)auquilla*, on veiem un seguit consonàntic k-v-k-l. Entre aquestes la forma oc. ant. *cauquilha* «coquille»¹⁰ completa l'anella que uneix clarament la forma francesa amb la catalana. Que el fr. *coquille* és molt antic i autòcton no sols resulta de les dades textuales directes o derivades (*coquillage*, *recoquillé*), en el S. xiv i xvi, sinó ja *Coquilla* a París en l'any 1100 i *Coquille* a Xampanya, c. 1222, sobrenoms d'antics pelegrins ornats de petxina (Lebel, *Les Noms de Pers.*, p. 102). El cat. *cauquilla* mostra més arrels cap al Nord i sobretot presenta recurrent tendència a diversos usos figurats, i tècnics o professionals, tots provinents de la idea de 'conquilla, concà o petxina', ja en docs. rossellonesos des de la fi del S. xiii, 1349, 1354, 1533, 1567 (Alart, *InuLC.*). Les seves accepcions figurades inclouen conquestes on els pintors posaven els seus colorants: «una caixa de *cauquilles* de colors d'oli» trobada el 1399 a casa d'un pintor, i ja semblant en dos docs. de 1350; una mena de bolla que feia un segell apositat a un pergami, a una

mercaderia, etc.: «cum signo *cauquillarum*» a. 1348, i la frase «sigillo in quo erat signum *cauquille* et avium», de 1278, sembla fer entendre que hi havia esbossos simbòlics: d'ocells o d'una caragola (esculpts potsers en una bola de boix o de cera), ço que ho acabaria d'explicar; en fi la forma del caragol devia donar lloc al sentit d'«absis de l'església» que és clar en el doc. de 1567 i ja en aquest de 1533: «recórrer tot lo terrat de la sglésia, ensemps ab la *cauchila* de la capella del altar major». El cas és que avui el trobo encara en terres ross., sigui partint d'això o més aviat directament des de la idea de 'concauimat' o 'petxina fòssil balmada': a Flaçà de Conflent em definien 'cavitat natural del marbre', car allà a muntanya hi ha una «pedrera de marbre roig que fa *kəukiləs* blanques»; i, més amunt, *La Cauquilla* és el nom d'una «barbacana» o balma que serveix de soplug (1960). No gaire lluny d'allà, en el parlar fronterer quasi-llengüadocià, de Montalbà, és la «cassola del genoll», segons Grieria (ZRPb. xlv, 1925, 247).

Deçà de l'Albera, el mot no sembla que vagi quedar més que com a nom de la *bolla* o *marchamo*, o de l'impost que es pagava per la seva imposició: el DAG. cita *cauquilla* en doc. municipal barceloní de 1583, junt amb el verb *cauquillar*, 'imposar la cauquilla', en una ordinació del General de Cat., de 1481, i *cauquillador* en els Ss. xvii-xviii; hi havia «conteses entre Consell de Cent y General ---» per mor de les *cauquilles* o bolles, pels anys de 1601-5;¹¹ es dedueix que també ho aplicaven al segell bollador i al funcionari (elegit o insaculat) que l'imposava i potser el cobrava: «a 17 de janer de 1602, Sebastià Caravent isqué *cauquilla*, y, com fos pesador de la palla, no volgué acceptar la *cauquilla*» en les Rúbriques de Bruniquer barcelonines (I, 166).

Però ens consta que això mateix, en terres del Regne de València, es deia en una variant amb *cla-*: «el sello o marca que se ponía a las mercaderías de la aduana; en 1703, la Generalidad de este Reyno mandó que no se pudiesen texer más de 5 palmos sin manifestar la tela al tablagero de la Generalidad y pusiese la *clauquilla* o sello: *marchamo*», Sanelo II, fº 11v; els Furs de València per Mora semblen donar-ne un text redactat en el S. xvi: «qualsevol mercaders que volrran *clauquillar* les sues robes e mercaderies que espachat hauran, puxen *clauquillar* aquelles francament sens pagar cosa alguna --- bonament se poran *clauquillar* --- que tots los dits drets que han de entrevenir en la dita *clauquilla* [acte de clauquillar] hajan de diputar persones --- que lo dret de peatge --- per lo despach dels sobredits viandants --- puix, que en dues caxes vagen quatre *clauquillers* ---» (DAG.).

Ara bé, aquesta variant en *cla-* de la conservadora llengua de València¹² té un excepcional valor orientador per a l'etimòleg, car restava el gros escrúpol de la no palatalització del *-qui-* intern: si era un mot de data pre-romana çom hauria pogut mantenir-se un *-ki-* sense palatalitzar? Però si la base fou *KAUKLILLA tot s'aclareix i illumina d'un cop: d'una banda, anticiació del *-kl-* a la inicial, en valencià, d'altra banda